

ข้อเสนอของภาคประชาชนไทยต่อรัฐบาลไทยและสมาคมประชาชาติอาเซียน
เพื่อการก้าวไปข้างหน้า บนผลประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง
สำหรับการประชุมสุดยอดอาเซียน 27 กุมภาพันธ์ ถึง 1 มีนาคม 2552

● **สมาคมประชาชาติอาเซียนกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม**

นับตั้งแต่การประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 9 ที่บาหลี ประเทศอินโดนีเซีย ในปี พ.ศ. 2546 ผู้นำอาเซียนได้มีการลงนามในปฏิญญาความร่วมมืออาเซียนฉบับที่สอง (Bali Concord II) เพื่อยืนยัน ความมุ่งมั่นที่จะก่อตั้งประชาคมอาเซียน และกำหนดให้มีความร่วมมือกันในสามด้านหลัก อันได้แก่ การเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมและวัฒนธรรม ความตกลงนี้เป็นการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประชาคมความมั่นคงอาเซียน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ขึ้น ซึ่งเรียกกันว่าเป็นสามเสาหลักของอาเซียน

และในวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 13 ที่ประเทศสิงคโปร์ ได้มีการลงนามยอมรับกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) และ พิมพ์เขียวแผนประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint - AEC) โดยการลงนามในครั้งนี้เป็นการแสดงเจตจำนงของสมาคมประชาชาติอาเซียน ที่ต้องการผนึกความร่วมมือกันอย่างเป็นทางการ เป็นองค์กระระหว่างรัฐที่มีกฎกติกาของตนเองร่วมกัน

กฎบัตรอาเซียนคือข้อตกลงที่กำหนดกรอบโครงสร้าง วัตถุประสงค์ และหลักการขององค์กรอาเซียน อีกทั้งยังกำหนดถึงวิธีปฏิบัติของเหล่าประเทศสมาชิกและกระบวนการปกครองร่วมกันอีกด้วย ซึ่งกล่าวได้ว่า กฎบัตรอาเซียนเปรียบเสมือนกับรัฐธรรมนูญที่ใช้ปกครองกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนนั่นเอง

กฎบัตรอาเซียนให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนโดยตลาด มีเป้าหมายที่จะผูกโยงเศรษฐกิจของทุกประเทศเข้าด้วยกันเป็นตลาดเดียว และฐานการผลิตเดียว มีการตีความแนวเดียวคือ การเปิดเสรี ให้เป็นตลาดที่มีการแข่งขันแบบเสรี โดยไม่ได้ใส่ใจถึงทางเลือกอื่นที่เป็นไปได้ แนวนโยบายเหล่านี้ปรากฏชัดเจนอยู่ในพิมพ์เขียวแผนประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่กำหนดเป้าหมายว่า ภายในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) อาเซียนจะกลายเป็นตลาดเดียวและฐานการผลิตเดียว

ความพยายามจะทำให้อาเซียนเป็นตลาดเดียวนั้น เริ่มมาตั้งแต่การจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ในปี 2535 ซึ่งมีการดำเนินงานตามโครงการลดภาษีศุลกากรสินค้านำเข้าจากประเทศอาเซียนด้วยกัน โดยมีเป้าหมายที่จะขจัดภาษีศุลกากรให้หมดไปภายในปี พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) สำหรับประเทศสมาชิกเดิม 6 ประเทศ และภายในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) สำหรับสมาชิกใหม่ 4 ประเทศ คือ กัมพูชา ลาว พม่าและเวียดนาม รายการสินค้าอ่อนไหวทั้งหมดที่ยกเว้นไว้จะต้องนำมาเข้าโครงการนี้ทั้งหมดภายในปี พ.ศ. 2561 (ค.ศ. 2018)

ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีที่ผ่านมามีแนวโน้มว่าจะเป็น การเปิดเสรีไทย-จีน หรือ

ข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี เจ้าพระยา แม่โขง (ACMECs) ได้ปรากฏปัญหาที่ชัดเจนมาแล้ว ในลักษณะของการที่สินค้าการเกษตรจากต่างประเทศที่มีราคาถูกลงกว่าเข้ามาตีตลาด

ส่งผลต่อการล้มละลายและการสูญเสียอาชีพของเกษตรกรผู้ผลิตหอมแดง กระเทียม ข้าวโพด และเกษตรกรผู้เลี้ยงโค อันนำมาซึ่งปัญหาทางเศรษฐกิจของชนบท ทั้งที่ประเทศสมาชิกของอาเซียนส่วนใหญ่ เป็นประเทศเกษตรกรรม (ยกเว้นเพียงสิงคโปร์ และบรูไน) มีการเกษตรเป็นภาคการผลิตที่สำคัญ เป็นแหล่งการจ้างงานที่มีอยู่ระหว่าง 16-78 % ของการจ้างงานทั้งหมดของประเทศ การเกษตรจึงเป็นทั้งแหล่งหาเลี้ยงชีพของเกษตรกร และแหล่งรองรับคนตกงานอันเนื่องมาจากวิกฤตเศรษฐกิจที่กำลังเป็นปัญหาท้าทายภูมิภาคอาเซียนอยู่ในปัจจุบัน

ในภาวะที่โลกกำลังตื่นตัวกับภาวะความไม่มั่นคงของอาหาร อาเซียนกลับเดินมุ่งหน้าไปในทิศทางที่เพิ่มโอกาสในการผูกขาดการผลิตและการกระจายอาหารของภูมิภาค ซึ่งคือสาเหตุที่แท้จริงของความขาดแคลนอาหารของโลกและของภูมิภาคนี้ และละเลยต่อการสร้างการพึ่งตนเองด้านอาหารของประเทศสมาชิก

กล่าวได้ว่าทิศทางของสมาคมประชาชาติอาเซียนที่มุ่งหน้าสู่การเปิดเสรี ในยุคของ **วิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตพลังงาน และวิกฤตอาหาร** เช่นปัจจุบัน ในขณะที่กฎบัตรและพิมพ์เขียวด้านเศรษฐกิจจะทำหน้าที่สำคัญในการบังคับดำเนินการตามพันธกรณีอย่างจริงจังและเป็นจริง ที่จะให้รัฐสมาชิกอาเซียนทุกประเทศจะเปิดประตู **อำนวยความสะดวก ให้สามารถเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และผู้ประกอบการวิชาชีพ ผู้มีความสามารถพิเศษ หรือแรงงานที่มีฝีมือข้ามพรมแดนของกันและกันได้อย่างเสรีเต็มที่** (ความมุ่งประสงค์ ข้อที่ 5 ในกฎบัตรอาเซียน) แต่แรงงานไร้ฝีมือซึ่งเป็นกลุ่มคนยากจนของสังคมกลับไม่ได้รับการคุ้มครอง ทั้งที่คนเหล่านี้เป็นหน่วยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สร้างรายได้ให้แก่ประเทศชาติอย่างมหาศาล จึงเท่ากับเป็นการเปิดทางให้ธุรกิจขนาดใหญ่ในภูมิภาคแสวงหา กอบโกยประโยชน์จากระบบการผลิตอาหาร การอุตสาหกรรม การค้า และพลังงาน โดยที่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนด และตัดสินใจทางนโยบาย

นอกจากนี้การเปิดเสรีดังกล่าวยังสร้างผลกระทบต่อสังคม เกิดการค้ามนุษย์ และส่งผลต่อการใช้ความรุนแรงในเด็กและสตรี รัฐก็ยังไม่ได้มีการเตรียมการใด ๆ สำหรับการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของเกษตรกรรายย่อย ชาวประมงรายย่อย ชนเผ่าพื้นเมือง แรงงาน สตรี และเด็ก ซึ่งเป็นประชาชนพื้นฐานของภูมิภาคนี้ที่ได้รับผลกระทบจากทิศทางดังกล่าว

อุตสาหกรรมหลักที่รัฐบาลกลุ่มอาเซียนสนับสนุนทั้งหลาย ล้วนเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อมลพิษ ซึ่งส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคนในชุมชนและในโรงงาน ทั้งยังเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อปัญหาโลกร้อนในอันดับต้น ๆ อีกด้วย

มีโครงการความร่วมมือขนาดใหญ่ และโครงการด้านพลังงานจำนวนมากที่เกิดขึ้นในภูมิภาคนี้ ภายใต้ข้ออ้างของการพัฒนา และการแสวงหาแหล่งพลังงาน ที่รัฐสมาชิกที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจทำต่อรัฐสมาชิกที่ยากจน ส่งผลในทางทำลายระบบนิเวศน์ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิถีการเกษตรและการพึ่งตนเองของชุมชน และเป็นเหตุแห่งความยากจนของเกษตรกรกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง

ความแตกต่างกันของลัทธิการเมือง ระบบการปกครอง วัฒนธรรม และความ

ต่างระดับของการพัฒนาในบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียน ความขัดแย้งภายในและระหว่างรัฐ การกระทบกระทั่งและข้อพิพาทต่าง ๆ ที่มีระหว่างกันของรัฐสมาชิก ยังคงเป็นปัญหาที่ดำรงอยู่ในอาเซียน เป็นความท้าทายประการสำคัญของสมาคมประชาชาติอาเซียน ในการสร้างความร่วมมือด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม ให้ “แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น” (ความมุ่งประสงค์ ข้อที่ 2 ในกฎบัตรอาเซียน)

การมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงทางการเมือง และหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายใน (non intervention) ระหว่างกันของรัฐสมาชิก ทำให้ประเด็นสิทธิมนุษยชนยังคงเป็นประเด็นที่ถูกละเลยในสมาคมประชาชาติอาเซียน แม้จะมีการระบุประเด็นสิทธิมนุษยชนในแถลงการณ์ร่วมที่สิงคโปร์เมื่อปี 2546 (ค.ศ.1993) อีกทั้งการไม่ยอมรับบทบาทขององค์กรภาคประชาชนด้านสิทธิมนุษยชนที่ปฏิบัติการจริงอยู่ในภูมิภาคยังคงเป็นอุปสรรคอย่างสำคัญในการพัฒนาประเด็นสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคอาเซียน

นับแต่ก่อตั้งสมาคมประชาชาติอาเซียนเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน สมาคมประชาชาติ

อาเซียนยังคงเป็นเรื่องของรัฐบาล ขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ไม่มีช่องทางและกลไกรูปธรรมที่ประชาชนจะสามารถเสนอแนะแนวคิด ทิศทางของอาเซียน ไม่มีแผนงานที่จะสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน “อาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง” และ “การเสริมสร้างพลังประชาชน” (ความมุ่งประสงค์ ข้อที่ 13 และข้อที่ 10 ในกฎบัตรอาเซียน) จึงยังคงเป็นแต่เพียงวาทกรรมที่ยากจะเป็นจริง

● ข้อเสนอของภาคประชาชนไทยต่อรัฐบาลไทยและสมาคมประชาชาติอาเซียน เพื่อการก้าวไปข้างหน้า บนผลประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง

ภาคประชาชนไทย อันประกอบด้วยเครือข่ายต่าง ๆ ได้เฝ้าติดตามทิศทางการพัฒนาของสมาคมประชาชาติอาเซียน และบทบาทของรัฐบาลไทยในสมาคมประชาชาติอาเซียนนี้อย่างใกล้ชิด มีข้อวิพากษ์ต่อสามเสาหลักของอาเซียน อันประกอบด้วย ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประชาคมความมั่นคงอาเซียน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) และ พิมพ์เขียวแผนประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint - AEC) จากฐานผลประโยชน์ของประชาชนไทยและประชาชนแห่งภูมิภาคอาเซียน และมีข้อเสนอรัฐบาลไทยและสมาคมประชาชาติอาเซียน เพื่อการก้าวไปข้างหน้า บนผลประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริงของประชาชนแห่งภูมิภาคอาเซียน ดังนี้คือ

- 1) สมาคมประชาชาติอาเซียนต้องมีความจริงใจและกระตือรือร้น ที่จะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยการพัฒนาช่องทางกลไก และแผนงาน ที่จะนำไปสู่ “อาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง” และ “การเสริมสร้างพลังประชาชน” ตามที่ระบุไว้ในความมุ่งประสงค์ของอาเซียน ข้อที่ 13 และข้อที่ 10
- 2) แผนนโยบายใด ๆ เสาหลักใด ๆ กฎบัตรใด ๆ และพิมพ์เขียวใด ๆ ของสมาคมประชาชาติอาเซียนจะต้องถูกทบทวน เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าจะเป็นไปเพื่อเสริมสร้างคุณค่าของสันติภาพในภูมิภาค (ตามความมุ่งประสงค์ ข้อที่ 1 ของกฎบัตรอาเซียน) ให้

อาเซียนเป็นประชาคมที่เอื้ออาทรหรือร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน (Sharing) และเป็นประชาคมแห่งการแบ่งปันกัน (Caring) เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อเพิ่มพูนความเป็นอยู่ที่ดีและการดำรงชีวิตของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงการพัฒนามนุษย์ สวัสดิการสังคม และความยุติธรรม (ความมุ่งประสงค์ของอาเซียน ข้อที่ 11) และมีหลักประกันในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของเกษตรกรรายย่อย ชาวประมงรายย่อย ชนเผ่าพื้นเมือง แรงงาน สตรี เด็ก เยาวชน ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาสกลุ่มอื่น ๆ

- 3) สมาคมประชาชาติอาเซียนจะต้องให้ความสำคัญกับเสาหลักประชาคมสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ ส่งเสริมการพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์ ลดช่องว่างการพัฒนา สร้างหลักประกันความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการสร้างทางเลือกการพัฒนา แทนการมุ่งเน้นแต่เฉพาะเสาหลักด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง และยกเลิกการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน และการผูกโยงเศรษฐกิจของทุกประเทศเข้าด้วยกันเป็นตลาดเดียว และฐานการผลิตเดียว
- 4) สมาคมประชาชาติอาเซียนจะต้องให้ความสำคัญกับการคุ้มครองแรงงานทุกกลุ่ม ทั้งแรงงานพื้นฐาน แรงงานนอกระบบ และแรงงานย้ายถิ่น ให้มีงานทำ ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม มีความปลอดภัยในการทำงาน ได้รับการคุ้มครองทางสังคม มีเสรีภาพในการรวมตัว มีอำนาจในการต่อรอง มีศักดิ์ศรี และมีคุณภาพชีวิตที่ดี
- 5) สมาคมประชาชาติอาเซียนจะต้องให้ความสำคัญกับการรักษาอธิปไตยทางอาหารของประชาชน คุ้มครองเกษตรกรรายย่อย ผู้ผลิตรายย่อย สนับสนุนชุมชนในการรักษาฐานทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ปฏินุที่ดิน และปฏิรูประบบเกษตรกรรม เพื่อให้เกษตรกรเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต และสนับสนุนการแสวงหาความร่วมมือระหว่างประชาชนในกรณีอาหารและการเกษตร
- 6) โครงการความร่วมมือขนาดใหญ่ โครงการด้านพลังงานจำนวนมากที่เกิดขึ้นในภูมิภาคที่ส่งผลในทางทำลายระบบนิเวศน์ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิถีการเกษตรและการพึ่งตนเองของชุมชน และเป็นเหตุแห่งความยากจนของเกษตรกร กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองจะต้องได้รับการทบทวน สนับสนุนเทคโนโลยีที่เน้นการใช้พลังงานหมุนเวียนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง
- 7) อาเซียนต้องสนับสนุนรัฐสมาชิกให้มีธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรม เปลี่ยนแนวความคิดในการลงทุนและการพัฒนาอุตสาหกรรม เช่น ลดและเลิกการลงทุนโครงการขนาดใหญ่ นำหลักการผลิตที่สะอาดมาใช้ (Clean production principle) ปฏิบัติตามหลักการป้องกันไว้ก่อน (precaution principle) และเน้นการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ (public disclosure) เป็นต้น

- 8) อาเซียนต้องสนับสนุนรัฐสมาชิกให้มีการสร้างกระบวนการยุติธรรมทางด้านสิ่งแวดล้อม และสุขภาพ จัดตั้งกองทุนระหว่างประเทศช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม จัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมเพื่อไต่สวนและพิจารณากรณีการกระทำร้ายสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ รวมทั้งผลกระทบทางสุขภาพจากโลกาภิวัตน์การพัฒนาอุตสาหกรรม
- 9) ประเด็นสิทธิมนุษยชนจะต้องถูกยกระดับขึ้นเป็นวาระเร่งด่วนของภูมิภาค สมาคมประชาชาติอาเซียนจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนากลไกสิทธิมนุษยชนของอาเซียน ดำเนินการขจัดข้อจำกัดและอุปสรรคขัดขวางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชน และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาชนที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชน
- 10) รัฐไทยในฐานะรัฐสมาชิกที่มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และเป็นผู้นำของสมาคมประชาชาติอาเซียนจะต้องมีสำนักแห่งความรับผิดชอบ มีบทบาท และมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการสร้างภูมิภาคนี้ให้เป็นภูมิภาคแห่งสันติภาพ ความปรองดอง การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของประชาชน และการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของภูมิภาค

ภาคประชาชนไทย
22 กุมภาพันธ์ 2552